



حدیث ثقلین؛ روشن‌ترین دلیل روایی برگزیده بودن ائمه (ع) برای تفسیر قرآن

خداوند پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع) را برای تفسیر کتاب خود برگزیده است و این مطلب با دلایل عقلی، قرآنی و روایی قابل اثبات است که از جمله آنها می‌توان به نصوص امامت و به ویژه حدیث ثقلین استناد کرد که در آن پیامبر(ص)، امت خویش را در کنار قرآن، به اهل بیت(ع) ارجاع داده است.

خداوند پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع) را برای تفسیر کتاب خود برگزیده است و این مطلب با دلایل عقلی، قرآنی و روایی قابل اثبات است که از جمله آنها می‌توان به نصوص امامت و به ویژه حدیث ثقلین استناد کرد که در آن پیامبر(ص)، امت خویش را در کنار قرآن، به اهل بیت(ع) ارجاع داده است.

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، حجت‌الاسلام و المسلمین علی‌اکبر بابایی، عضو هیئت علمی گروه قرآن‌پژوهی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، یکی از فصول اثر جدید خود با عنوان ««بررسی مکاتب و روش‌های تفسیری» (فصل اول) را به تبیین دلایل عقلی، قرآنی و روایی برگزیده بودن پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع) در تفسیر قرآن اختصاص داده است.

حجت‌الاسلام بابایی در گفت‌وگو با ایکنا با اشاره به این مطلب اظهار کرد: یکی از مباحث مقدماتی این کتاب پس از تعریف مبانی تفسیر و روش‌های تفسیری این است که مفسران قرآن به دو دسته مفسران آگاه به همه معانی قرآن یعنی معصومین(ع) و مفسران آگاه به بعضی از معانی قرآن (شامل صحابه، تابعین و مفسران بعدی) تقسیم کرده و گفته‌ایم که مفسران آگاه به همه معانی قرآن که پیامبر اکرم(ص) و 12 امام معصوم(ع) بعد از آن حضرت هستند، مفسران برگزیده قرآن هستند که خداوند آنان را برای تفسیر کتاب خود برگزیده است.

وی با اشاره به این‌که پس از دسته‌بندی مفسران به دو دسته، دلایل عقلی، قرآنی و روایی برگزیده بودن حضرات معصومین(ع) در تفسیر قرآن ذکر شده است، گفت: ««حکمت خدا» و ««نصوص امامت» از جمله عناوین این دلایل است. حکمت خدا اقتضاء می‌کند که برای هر عصر و دورانی مفسری آگاه به همه احکام و معارف قرآن و توانا بر تفسیر همه معانی ظاهر و باطن آن برگزیند و آنان را به وسیله پیامبرش به انسان‌ها معرفی کند. در غیر این صورت غرض خدای متعال از نزول قرآن به طور کامل محقق نخواهد شد و نقض غرض خدای حکیم محال است.

تصریح بر جدایی‌ناپذیر بودن عترت از قرآن در حدیث شریف ثقلین نشان‌گر عصمت اهل بیت(ع) و مطابقت داشتن تمام افکار و اعمال و اخلاق آنها با قرآن بوده و نیز بدان معناست که قرآن با همه محتوایش در نزد اهل بیت(ع) است و ایشان آگاه به همه آنچه که از قرآن اراده شده، هستند.

حجت‌الاسلام بابایی اضافه کرد: البته استفاده کامل انسان‌ها از مفسر برگزیده یا دسترسی داشتن به او به نوع اعمال آنها بستگی دارد. اگر آن مفسر حاضر باشد و آنها به او مراجعه نکنند، یا این‌که افراد ظالم مانع استفاده از او شوند و یا علل دیگری مربوط به خود انسان‌ها و عمل آنها، مانع حضور و ظهور آن مفسر شود، اینجا دیگر نقض غرض از جانب خدا نیست.

وی در ادامه سخنان خود با اشاره به برخی از نصوص امامت عنوان کرد: یکی از این دلایل حدیث ثقلین است: ««انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی؛ همانا من بین شما دو چیز گرانبها را باقی می‌گذارم: کتاب خدای و عترت خود را» و پیامبر اکرم(ص) در آخرین لحظات عمر شریف خویش، به کتاب خدا و عترت و اهل بیتشان توصیه فرموده و تأکید کرده‌اند که این‌ها از هم جدا نمی‌شوند.

این عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه تصریح کرد: حدیث متواتر ثقلین حاوی دو نکته بسیار مهم است. وقتی که در این حدیث گفته می‌شود که اهل بیت عترت(ع) از قرآن جدا نمی‌شود، این مطلب نشان‌گر عصمت آنهاست و بدین معناست که تمام افکار و اعمال و اخلاق آنها با قرآن مطابقت دارد و تصریح بر جدایی‌ناپذیر بودن عترت از قرآن در این حدیث شریف نیز بدان معناست که قرآن با همه محتوایش در نزد آنهاست و ایشان آگاه به همه آنچه که از قرآن اراده شده، هستند.

وی تشریح کرد: بنابراین پیامبر اکرم(ص) امت خویش را در کنار قرآن به اهل بیت(ع) خویش ارجاع داده است؛ برای این‌که خود قرآن

نیازمند مفسر بوده و حضرت رسول(ص) خواسته‌اند به این وسیله، به امت بفمانند که اینان مفسر کامل قرآن هستند و با توجه به این‌که پیامبر اکرم(ص) به مصداق «وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ» (نجم/3 و 4) هر چه که بفرماید، از جانب خدای متعال است، از این ارجاع پیامبر(ص) به عترت و اهل بیت خویش، می‌توان استفاده کرد که اینها مفسران برگزیده خدا هستند.

این محقق و پژوهشگر تصریح کرد: سومین دلیل از دلایل عقلی، قرآنی و روایی برگزیده بودن حضرات معصومین(ع) در تفسیر قرآن، روایات صریح وارد شده است که در یکی از آن روایات آمده است که از پیامبر(ص) روایت شده که خدای متعال بعد از من، 12 وصی از اهل بیت را برگزیده و آنها را خوبان امتم، یکی بعد از دیگری قرار داده است؛ پیامبر(ص) در ادامه این حدیث اوصافی را برای ایشان ذکر کرده (ع/171#؛ ... خزان علمه و تراجمه وحیه) و آنان را مترجمان وحی الهی خوانده است.

این عضو هیئت علمی گروه قرآن پژوهی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه گفت: این‌ها دلایلی هستند که نشان می‌دهد، این افراد به عنوان مفسران برگزیده خدا انتخاب و اختیار شده‌اند و با مفسران دیگر بسیار متفاوتند. این‌ها افرادی هستند که خداوند متعال، خود آن‌ها را معرفی کرده و مفسران برگزیده کتاب خود قرار داده است و این در حالی است که مفسران دیگر در حد فهم خود، مطلبی را از قرآن برداشت می‌کنند که این برداشت ممکن است درست یا اشتباه باشد.

یادآور می‌شود، حجت الاسلام و المسلمین بابایی در کتاب تازه منتشر شده خود با عنوان «بررسی مکاتب و روش‌های تفسیری» به ارائه مطالب مختلفی در عرصه مطالعات قرآنی پرداخته که علاوه بر مبحث دلایل عقلی، قرآنی و روایی برگزیده بودن ائمه معصومین(ع) در تفسیر قرآن می‌توان به موضوعاتی چون تعریف مبانی تفسیر و روش‌های تفسیری و تبیین ویژگی‌های مکتب و روش تفسیری با استناد به رهنمودهای کلی برگرفته از روایات، اشاره کرد.

تعریف، معرفی و نقد مکتب تفسیری روایی محض، بررسی مکتب و روش تفسیری صحابه و طرح و نقد نظرات مختلف در این زمینه و تعریف، بررسی و نقد مکتب تفسیری باطنی محض و دلایل طرفداران آنها از دیگر موضوعات بررسی شده در این کتاب به شمار می‌روند و بنابر اعلام مؤلف، جلد دوم این اثر نیز با موضوع «بررسی مکتب تفسیری اجتهادی و اقسام آن» در آینده‌ای نزدیک منتشر خواهد شد.